

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ЕКОТРЕНДИ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Електронний ресурс

Колективна монографія

За редакцією І. М. Поворознюк

Вінниця
ТВОРИ
2023

УДК 338.488.2:640.4(02)

E45

Авторський колектив: Барвінок Н. В., Благополучна А. Г., Джога О. В., Кирилюк І. М., Красномовець В. А. Литвин О. В., Нещадим Л. М., Поворознюк І. М., Слатвінська Л. А., Тимчук С. В.

Рецензенти:

Пасека С. Р., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри туризму і готельно-ресторанної справи Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Петренко Н. О., доктор економічних наук, професор кафедри туризму і готельно-ресторанної справи Уманського національного університету садівництва;

Світовий О. М., доктор економічних наук, професор кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Рекомендовано до друку вченою радою

*Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 8 від 28 листопада 2023 р.)*

Екотренди в індустрії гостинності: реалії та перспективи : [Електронний ресурс] : кол. моногр. / [І. М. Поворознюк, Л. М., Нещадим, С. В. Тимчук [та ін.] ; за ред. І. М. Поворознюк ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. – Вінниця : ТВОРИ, 2023. – 1 електрон. опт. диск. (CD-R).

ISBN 978-617-552-514-2

Монографію присвячено дослідженню екотрендів в індустрії гостинності. Розглянуто основні тенденції розвитку, проведено моніторинг потенціалу, визначено євроінтеграційні вектори розвитку, запропоновано інструменти удосконалення екологічної складової індустрії гостинності. Видання адресовано здобувачам вищої освіти, аспірантам, викладачам та науковцям, а також усім, хто цікавиться теоретичними та прикладними аспектами екотрендів в індустрії гостинності.

УДК 338.488.2:640.4(02)

ISBN 978-617-552-514-2

© Авторський колектив, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ 1. ЕКОТРЕНДИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВПЛИВ НА ІНДУСТРІЮ ГОСТИННОСТІ.....	6
1.1. Екотренди в індустрії гостинності: економічний та соціальний аспект <i>(Поворознюк І. М.).....</i>	6
1.2. Екотренди в організації та плануванні діяльності підприємств індустрії гостинності <i>(Нещадим Л. М.).....</i>	44
1.3. Стратегії сталого розвитку в готельно-ресторанній сфері: екотренди та їх вплив на бізнес сектор економіки <i>(Тимчук С. В.).....</i>	66
1.4. Вплив громадських організацій та грантових фондів на реалізацію екотрендів туризму в регіоні <i>(Слатвінська Л. А.).....</i>	83
РОЗДІЛ 2. ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ.....	111
2.1. Напрями забезпечення екологічної діяльності підприємств сфери гостинності у системі сталого розвитку <i>(Красномовець В. А.).....</i>	111
2.2. Інноваційні технології у формуванні екотрендів індустрії гостинності <i>(Литвин О. В.).....</i>	135
2.3. Екотренди в ресторанному господарстві: біотехнології <i>(Благополучна А. Г.).....</i>	160
2.4. Екологізація як чинник безпеки в готельному господарстві <i>(Джога О. В.).....</i>	182
РОЗДІЛ 3. ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ: СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА НАПРЯМИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ.....	204
3.1. Екологічний туризм у контексті сталого розвитку <i>(Кирилюк І. М.).....</i>	204
3.2. Розвиток екотуризму в повоєнний період: світовий досвід для України <i>(Барвінок Н. В.).....</i>	228
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	255

ПЕРЕДМОВА

В сучасних умовах питання екології та збереження довкілля є однією з найважливіших глобальних проблем, які ставлять під загрозу не тільки природні ресурси, а й здоров'я та добробут людей. Питання екології та збереження довкілля є наочним виявом глобальних змін у світовій свідомості. Суспільство визнає важливість збереження природи та раціонального використання ресурсів, щоб забезпечити сталість та збалансований розвиток.

Екологічні тренди стають пріоритетом для індустрії гостинності, а збереження довкілля є стає необхідністю для її сталого розвитку. Екологічні тренди, спрямовані на збереження довкілля, ліквідацію харчових відходів, управління енерго- та водними ресурсами, формування відповідального туризму та зменшення непрямих викидів, які формують екологічну свідомість споживачів та стають більш усвідомленими у споживанні, заощадженні, демонструючи екологічну відповідальність та надаючи перевагу підприємствам, що впроваджують екоінновації.

Основні результати дослідження викладені у монографії полягають у наступному: досліджено вплив екотрендів індустрії гостинності на економічний та соціальний розвиток регіонів; здійснено аналіз світових та національних тенденцій розвитку екотрендів; визначено роль та значення екотрендів у організації та плануванні діяльності підприємств індустрії гостинності; охарактеризовано вплив громадських організацій та грантових фондів на реалізацію екотрендів туризму в регіоні; проаналізовано інноваційні стратегії розвитку індустрії гостинності; досліджено сучасні концепції та напрями повоєнного відновлення екологічного туризму.

Монографію виконано в межах науково-дослідної теми «Теоретичні та практичні аспекти розвитку туристичного та готельно-ресторанного бізнесу в Україні», номер державної реєстрації 0115U000072.

Монографія є колективною працею науково-педагогічних працівників кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; кафедри туризму і готельно-ресторанної справи Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького; кафедри туризму і готельно-ресторанної справи Уманського національного університету садівництва.

Авторами монографії є: підрозділ 1.1. – кандидат економічних наук, доцент кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи УДПУ імені Павла Тичини *Поворознюк І. М.*; підрозділ 1.2. – кандидат економічних наук, доцент кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи УДПУ імені Павла Тичини *Нещадим Л. М.*; підрозділ 1.3. – кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Уманського національного університету садівництва *Тимчук С. В.*; підрозділ 1.4. – кандидат економічних наук, доцент кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи УДПУ імені Павла Тичини *Слатвінська Л. А.*; підрозділ 2.1. – кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму і готельно-ресторанної справи

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького *Красномовець В. А.*; підрозділ 2.2. – старший викладач кафедри туризму та готельно ресторанної справи УДПУ імені Павла Тичини *Литвин О. В.*; підрозділ 2.3. – доктор філософії, доцент кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи УДПУ імені Павла Тичини *Джога О. В.*; підрозділ 2.4. – доктор філософії з харчових технологій, викладач кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи УДПУ імені Павла Тичини *Благополучна А. Г.*; підрозділ 3.1. – кандидат економічних наук, доцент кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи УДПУ імені Павла Тичини *Кирилюк І. М.*; підрозділ 3.2. – викладач кафедри туризму та готельно ресторанної справи УДПУ імені Павла Тичини *Барвінок Н. В.*

Представлені у монографії теоретичні та науково-прикладні положення будуть корисними для науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, професіоналів індустрії гостинності, які розв'язують наукові завдання аналізу екотрендів в індустрії гостинності.

зберігають воду, може заощадити гроші з відносно коротким періодом окупності.

Екологізації виробництва також досягають завдяки раціональному переробленню сировини і впровадженню безвідходних і маловідходних технологій шляхом переробки харчових відходів. Безвідходне виробництво передбачає встановлення повного контролю над рухом матеріальних ресурсів на всіх стадіях: видобутку сировини, її виробничої переробки, споживання, утилізації відходів виробництва і споживання. Безвідходні технології стають ефективними навіть у тих випадках, коли собівартість одержаної продукції стає вищою. Проте необхідно, щоб перевитрати виробництва були меншими, ніж економія на зменшенні збитків від забруднення навколишнього середовища.

2.4. Екологічний підхід до безпеки праці та життєдіяльності у засобах розміщення

Людство планети все сильніше відчуває на собі наслідки свого впливу на екологію. Сьогодні світова спільнота не лише активно обговорює питання захисту екології в усіх сферах людської діяльності, а й впроваджує заходи з покращення екосистеми, перетворюючи їх на екотренди. Україна знаходиться у центральній частині Європи і також переймається питаннями екології. Питання безпеки життєдіяльності для нашої країни дуже болючі, адже мешканці України вже відчули на собі наслідки Чорнобильської катастрофи, підриву греблі Каховської гідроелектростанції, нищення екосистеми у південних та східних областях через військову агресію росії. Узбережжя Одеси, Коблево, Залізного Порту та інших популярних курортних містечок стали непридатними для купання через зараження водою, небезпеку ураження мінами та руйнування будівель. Однак, навіть у таких складних умовах, бізнес країни намагається утриматись та розвиватися. Власники готельних закладів прагнуть покращити якість надання послуг обслуговування у відповідності до Європейських стандартів. Перед готельєрами України стоять глобальні задачі по створенню безпечних умов діяльності закладів відносно до довкілля, створенню безпечних умов перебування мешканців у готелях та роботи обслуговуючого персоналу.

Перший рік війни був шоковим, насичений блекаутами, комендантськими годинами, відсутністю продовольства та засобів гігієни. Керівники готельних закладів діяли у екстрених умовах, адже неможливо було передбачити та спрогнозувати обставини. Головним завданням працівників готелів було надати допомогу великій кількості переміщених осіб, що тікають від війни та забезпечити їх елементарні життєві потреби у їжі, сні, особистій гігієні, психологічній підтримці.

На початку другого року, завдяки Збройним силам України, у закладів гостинності з'явилась можливість стабілізувати діяльність в центральних та західних областях, які є відносно безпечними. Серед таких регіонів Черкаська область, яка знаходиться у самому центрі країни. Сьогодні заклади готельних

господарств міста Умані Черкаської області окрім громадян України, приймають велику кількість іноземних гостей, серед яких журналісти, представники громадських та волонтерських організацій, бізнесмени, паломники. Час від часу у готелях оселяються учасники спортивних змагань. При оздоровчих закладах перебувають особи, що проходять лікування, реабілітацію, психологічне розвантаження. Черкащина стала хабом з розвитку закладів готельного господарства. Соціальні та економічні обставини спонукають підприємців шукати нові рішення для створення бізнес проектів у сфері гостинності в умовах війни. Готельний бізнес області змінюється та оновлюється. Відбувається модернізація існуючих та розбудова нових готелів. Однак, впровадження ефективних змін неможливе без врахування запиту суспільства на екологічність послуг, матеріалів та засобів, що застосовуються у готельних господарствах.

Екологізація в готельній сфері передбачає:

- використання природних матеріалів в оздобленні інтер'єру приміщень готелю;
- створення екологічної зони відпочинку;
- утилізацію відходів;
- економію ресурсів;
- використання альтернативних джерел енергії;
- використання локальних продуктів харчування;
- впровадження нових еко-винаходів;
- виховання поваги та цінування природних ресурсів країни.

Цілком очевидно, що для відновлення психічного та фізичного здоров'я необхідно контактувати з природою. Тільки природні джерела енергії надихають та допомагають позбутися негативу, накопиченого в період військових дій. Питання екологізації готельних підприємств, як ніколи актуальні сьогодні та перетворилася на тренд. Готелі мають бути безпечними для довкілля, працівників, відпочиваючих. Сьогодні спостерігається підвищення попиту на відпочинок у природних зонах. Перевагою користуються власники малого бізнесу, які мають кілька невеличких котеджів, розміщених на спільній території. Наявність послуг купання у басейні, відпочинку у сауні чи у чанах, куштування страв приготовлених на відкритому вогні створюють атмосферу затишку та спокою. Власники місць розміщення, які вирощують власні продукти харчування, тримають мілку та крупну рогату худобу, рибалять у річках, мають можливість забезпечити заклад екологічною продукцією та надати послуги з відпочинку для мешканців, мають переваги перед готелями в урбанізованих територіях.

Сьогодні наявність ознаки екологічності готелю є престижним для закладу, що надає послуги розміщення, а також є привабливим для користувачів цих послуг. Серед організацій, що розробляють і впроваджують системи екологічного менеджменту: Certification for Sustainable Tourism (CST), Green Globe, HAC Green Leaf, British Airways Holidays (BAH), HVS Eco Services, Green Hotel, Green Key, Touristik Union International (TUI). Окрім сертифікації Green Key в Україні діє добровільна екологічна сертифікація на

відповідність діяльності готелю державному стандарту ДСТУ ISO 14024–2002. Лідерами серед готелів за екологічністю у 2019 році стали готелі м. Києва та Київської області, а також готелі Івано-Франківської області. До війни Україна посідала четверте місце за кількістю еко-готелів у світі, однак сьогодні, наша країна посідає двадцять п'яте місце у світовому рейтингу³⁵⁵. Через нестабільні умови, у яких знаходиться Україна, сьогодні важко здійснити об'єктивний аналіз екологічності готельних послуг. На думку науковців, сьогодні не спостерігається масових проявів нововведень екологічності у закладах розміщення, однак вже є поодинокі успішні впровадження. Нажаль, ще наявні суб'єкти господарської діяльності із порушенням екологічних нормативів при виборі та забудові ділянок на яких розміщені готельні заклади. На нашу думку потрібно проводити активну просвітницьку роботу у суспільстві та серед готельєрів з питань ознак екологічності.

Покращити екологізацію у готелях можна не лише розташувати заклади у екологічно природних зонах, а й за рахунок оздоблення екстер'єрів та інтер'єрів об'єктів господарської діяльності природними матеріалами з високим показником екологічності. Зазвичай це дерево, каміння, солома, очерет, глина. Дерево є найбільш теплим матеріалом. Воно м'яке і податливе до обробки. Брус сосни звичайної, має м'яку деревину, володіє кращими звуко- та теплоізоляційними властивостями, приємно пахне. Натуральна сосна не виділяє шкідливих речовин, а навпаки насичує повітря фітоцидами, що вбивають хвороботворні бактерії. Під час сушіння деревина сосни найменше деформується. Рідше використовується деревина інших хвойних порід – ялини, ялиці, модрина. Для меблів найчастіше використовується дуб. Ясень використовують для виробництва меблів, шпону, паркетів. Його текстура міцна, в'язка, довговічна, стійка до загнивання, має гарній малюнок, при усушці мало жолобиться, при розпарюванні добре гнеться. Для оздоблювальних робіт застосовують горіх, так як він добре обробляється і має гарний вигляд після полірування. З усіх м'яколистяних порід, вільха найчастіше використовується при будівництві будинків та виготовленні зрубів колодязів, так як практично не піддається загниванню. Також вона добре використовується при будівництві комор, адже сама не пахне і не вбирає запахи³⁵⁶. Породи гірських каменів мають пористу крихку будову, добре утримують повітря усередині пористих структур, Використання такого природнього будівельного матеріалу зменшує потребу у нагріванні приміщень. Хутро овець у ковдрах та килимах краще зберігає тепло ніж ковдри із синтипону, халафайберу, екопуху та килими із поліпропілену та поліестеру. Ковані вироби доповнюють інтер'єр та екстер'єр закладів. Фонтанчики та штучні водойми прикрашають територію. Зонування територій за допомогою дерев'яних ширм, перегородок, декоративних ящиків

---

³⁵⁵ Безручко Л. С. Екологізація готельного господарства карпатського регіону як складова досягнення сталого розвитку. *Природні ресурси регіону: проблеми використання, ревіталізації та охорони: матеріали III Між нар. наук. семінару*. Львів. Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 38-42.

³⁵⁶ Цапко, Ю. В., Горбачова, О. Ю., Мазурчук, С. М. Встановлення закономірностей впливу полімерної оболонки на біоруйнування деревини. *Source: Scientific Journal Ukrainian Journal of Forest & Wood Science*. 2021, Vol. 12 Issue 4, P. 50-63.

під квіти допомагають створити додаткові зони відпочинку. Іноді у готельних приміщеннях встановлюють штучні водоспади або зелені стіни із квітів. Акваріуми великих об'ємів завжди приваблюють увагу гостей та налаштовують на позитивний настрій. Частою практикою є утримання при готелях невеличких зоокуточків. Наявність таких зон психологічного розвантаження позитивно впливає на враження гостей від закладу, робить перебування у них більш пам'ятним. Неймовірна спека у літній період за останні три роки вимагає купання у водоймах. Тому у 2023 році власники місць відпочинку максимально розбудовують басейни на своїх ділянках.

Відпочинок у дерев'яних будиночках, в оточенні листяних та хвойних дерев, поруч із ставками чи річками, каміння різних порід, свіже повітря збагачене киснем, духмяні трави, усе це налаштовує людину на позитивні думки, допомагає розслабитися та відчути себе частиною екосистеми. Водночас приходить розуміння, що ми можемо втратити цю красу.

Використання екологічних будівельних матеріалів широко застосовується у будівництві та оздобленні приміщень закладів, що надають готельні послуги у місті Умань та Черкаському регіоні. Екологічний підхід у оформленні інтер'єру застосовано у готелі «ЛЮМО», м. Умань. На третьому поверсі будівлі розміщений ресторан з терасою, яка оздоблена деревиною. Інсталяція нагадує стовбур дерева у центрі зали, а під стелею ніби розкинулося гілля. Тепла, м'яка текстура деревини, кольорова гама оздоблювальних матеріалів, освітлення у теплих тонах, створюють затишну атмосферу та нагадують відпочинок під крислатим дубом.

У Готельному комплексі «Слобода», м. Умань до 2020 року був застосований прийом екологізації у екстер'єрі та інтер'єрі, а також у концепції забудови території. Розміщення гостей відбувалося у невеличких дерев'яних двоповерхових будиночках у парковій зоні при в'їзді у місто. Гостям подобалося відпочивати у окремих комфортабельних будиночках та знаходитись у відокремленій зоні комфорту. Серед гостей була велика кількість сімейних пар із дітьми, молодят та молодіжних компаній, що полюбляють подорожувати. Адміністративна будівля та ресторан були оздоблені з зовні та усередині деревиною. Заклад нагадував невеличкий хуторок за межами міста серед лісу. Наявність поблизу парку Софіївка тільки підсилювало це враження. Однак у 2020 році у готелі сталося пожежа і усі будиночки згоріли. Після відновлення роботи власники готельного комплексу змінили концепцію забудови та відмовившись від використання дерев'яних будиночків, замінивши їх на камінь, гіпс та глину.

Готель «Фортеця» у м. Умань використовує у оздобленні природні матеріали. Концепція готелю – створення ілюзії знаходження у середньовічному замку. Інтер'єр готелю оздоблений камінням, глиною, дерев'яними балками. Рицарські щити на стінах та зброя, канделябри та бра із кованого металу, важкі дерев'яні двері підсилюють ефект епохи минулих часів. Точкове освітлення створює враження освітлення приміщення смолоскипами. Стіни оздоблені штукатуркою із глини або каміння підкреслюють стриманість та мінімалізм у інтер'єрі. Віконні отвори навмисно зроблені маленького

розміру, адже цей прийом використовувався у давні часі у цілях безпеки. Фортеця мала бути безпечною. Архітекторам та стилістам вдалося створити враження, ніби гості перебувають у невідступному місці із товстими стінами та маленькими вікнами. На подвір'ї готелю розміщено дерев'яну терасу під накриттям біля струмочка та водяного млинка. Каміння, вода, дерева та квіти наявні у ландшафті допомагають єднанню з природою. У готелі полубляють зупинятися гості із різних країн світу: Ізраїлю, Франції, Італії, Польщі та інших. Багато відвідувачів приїздять до цього місця уже кілька років поспіль.

У туристичному комплексі «Перший Кордон» розташованому у селі Медведівка Черкаської області максимально використано деревину у забудовах. Будиночки, дитячий майданчик, інтер'єр кімнат, ресторан, СПА зони, доріжки на території та паркан, усе виконано з деревини. Серед неба є басейн. Недалеко від закладу розташовано дуб Максима Залізняка, тому територія комплексу нагадує козацький пропускний пункт у сосновому лісі.

Сімейний санаторій Аквадар розташований у селищі Маньківка Черкаської області має велику зелену територію з відкритим басейном, дерев'яною терасою та дерев'яними будиночками купольної архітектури. Заклад надає послуги з відпочинку та оздоровлення. Простір у якому знаходяться відвідувачі допомагає позбутися відчуття тривоги, відпустити негативні думки та сконцентруватися на позитивному впливі сонця, води та повітря. Це місце є улюбленою зоною відпочинку та реабілітації родин із дітьми та людей похилого віку. У інтер'єрі приміщень використано оздоблювальні матеріали із деревини та декоративного каміння у СПА зоні, кімнатах для відпочинку, зоні харчування. Простора дерев'яна альтанка із плетеними меблями, перегородки з квітів у дерев'яних кошиках для зонування, велике шатро із шторами з натуральної тканини, усі деталі гармонійно та вдало поєднуються із природним оточенням. У радянські часи заклад мав стриману стилістику у оформленні інтер'єру та біль нагадував лікарський заклад. Після реконструкції та сучасних оздоблювальних робіт атмосфера старого радянського санаторію перетворилася на комфортну сучасну заміську зону відпочинку у екологічній зоні.

Готельний комплекс «Трапезна» у селі Суботів Черкаської області побудований недалеко від Іллінської церкви. Архітектура будівлі нагадує заміський замок часів XVI століття. Грубі важкі дерев'яні столи та стільці для трапези стилізовані під давнину, дерев'яні двері з кованими металевими петлями та завісами, мінімум меблів у кімнатах, дуже товсті білі стіни оздоблені штукатуркою, арочні вікна та купольна стеля, ось перелік складових інтер'єру приміщень у середині. Територію оточує високий частокол, великі важкі дерев'яні ворота та оглядові башти з деревини. Готель розташований в оточенні густого хвойного лісу біля озера. Перебування у цьому закладі допомагає відволіктися від впливу суєти сучасних міст та заспокоїтись у тиші природи.

Музейно-етнографічний комплекс «Дикий Хутір» у селищі Мельники Черкаської області побудований за типом сільської хатини. Невеличкі білі глиняні хатинки оснащені дерев'яними меблями, на підлозі килимові доріжки ручної роботи, маленькі вікна прикрашені вишитими рушниками, стіни

прикрашають килими зіткані із натуральних ниток та газові лампи і лампадки. У центральній частині ресторану оздоблене місце для відкритого вогнища із каменю, на стінах багато ікон з рушниками та сухоцвіту. Готель знаходиться на відкритій території озелененій травами поблизу ставка. На подвір'ї багато дерев'яних альтанок під стріхою. Стилiзація готелю у вигляді старовинної сільської хатини, наявність старовинних предметів декору, переносять відвідувачів у часи предків, пробуджують національну ідентичність. Мальовнича природа, відкритий простір, спів пташок та гудіння бджіл навколо квітів допомагають насолодитися природою Черкащини.

Останніми роками в Україні популяризується відпочинок у глемпінгах. Словосполучення глемпінг походить від слів «гламурний» та «кемпінгу» і означає стиль кемпінгу зі зручностями. Глемпінг, це не просто шатро, а ще й геокуполи, будинки на деревах. Вони мають бути екологічними та не шкодити навколишньому середовищу. У Черкаській області також є кілька глемпінгів.

В урочищі Холодний Яр Черкаської області знаходиться глемпінг «Лісова казка». Відвідувачі мають можливість проживати у наметах серед природнього ландшафту. Особливістю відпочинку є підвищений комфорт у наметах: наявність невеличкої кухні з гарячою водою, змивних туалетів. Відпочиваючі можуть плавати у басейні під небом, пройти канатною доріжкою, скористатися зоною барбекю. Усі ці послуги роблять відпочинок більш комфортним та більш тривалим ніж перебування у наметовому містечку без зручностей.

У селі Ліпляве Черкаської області, розташованого на лівому березі Дніпра недалеко від міста Канева, є глемпінг «Mandra Kaniv». Це мережевий заклад розміщений на території Kaniv Fish Club. У кожному глемпінгу наявне двоспальне ліжко, приліжкові тумбочки, розетки, обігрівач, кухонний куток (електрична плита, чайник, посуд), холодильник. На території є баня, зона BBQ, літній кінотеатр та гамаки. Біля озера серед лісу на піщаному пляжі встановлено кілька наметів з дерев'яними опорами та великими дерев'яними терасами. Глемпінг Mandra Kaniv є одним із закладів, що знаходиться під керівництвом управляючої готельної компанії Ribas Hotels Group, яка має схожі глемпінги у Закарпатській, Херсонській та Одеській областях.

Про відпочинок у глемпінгах українці дізналися останні роки. Інформацію про глемпінги важко знайти у відкритому доступі через їх недостатній маркетинг, однак запит на перебування у глемпінгах постійно зростає та потребує завчасного бронювання, через високу ступінь завантаженості.

Перспективами розвитку глемпінгів на території Черкащини є:

- наявність унікальних природних місць, які не освоєні для масового туризму;
- невелика насиченість ринку;
- нестача якісних пропозицій екотуризму;
- швидка окупність у порівнянні з готелями;
- відсутність серйозних обмежень в організації та роботі.

Організатори глемпінгів повинні слідувати природоохоронному законодавству та не порушувати екологію місцевості³⁵⁷.

Серед питань, які доводиться вирішувати власникам бажаючим надавати послуги глемпінгу, окрім вибору місця розташування наметів, створення зручностей та сервісу для відпочиваючих - пропозиція послуг розваг. Сьогодні споживачі послуг відпочинку бажають приїхати з одним невеличким наплічником і лишитися відпочивати на тиждень два – місяць. Знаходитись такий довгий час в одному місці без різного роду активностей не цікаво. Потрібні такі розваги, як пішохідні маршрути, похід у гори, спуск по річці на човнах, відпочинок на пляжі, ігри з м'ячем, долаання перешкод у мотузковому парку, катання на гойдалках та гірках для дітей. Інакше відпочинок у глемпінгу може перетворитися на відпочинок короткотривалих вихідних, що не рентабельно для власників. Споживачами послуг глемпінгу є любителі активного відпочинку на природі та люди, які займаються інтелектуальною працею. Перші прагнуть до фізичної активності, а другі багато працюють з гаджетами та бажають змінити нудні стіни офісу чи квартири на мальовничий природний простір, який вони мало відвідують через брак вільного часу. І перша і друга категорії відпочиваючих готові платити за комфортність та сервіс. Ще однією з переваг глемпінгів є їх дружнє ставлення до домашніх тварин. Територія дозволяє вигулювали четвероногих друзів та насолоджуватися разом з ними свіжим повітрям. Шумним відвідувачам, бажаючим відпочити у суботу та неділю перебування у глемпінгу буде дорогуватим. У літку 2023 року вартість за добу для одного відпочиваючого без урахування харчування складала 800 - 1200 грн. Створюючи комфорт для відпочиваючих власники використовують багато ресурсів: облаштування наметів, забезпечення гарячою водою, оснащення кондиціонерами чи обігрівачами, забезпечення якісного покриття інтернету. Для відпочинку у глемпінгу задіяно багато матеріальних ресурсів, адже за комфортністю вони не поступаються комфорту у готельному номері. Недоліком глемпінгу є відсутність звукоізоляції. Відповідно ціни за глемпінг сьогодні в Україні іноді вище ніж у готелях. Окупність бізнесу глемпінгів може сягати від трьох до шести років.

Головною вимогою глемпінгу має бути екологічність. Розміщення та облаштування глемпінгів не повинно наносити шкоду екосистемі. Найгірший вплив на оточуюче середовище у якому розташовані глемпінги і кемпінги має витоштування. Присутність навіть однієї людини не минає для довкілля безслідно. Зламана гілка, зарубка чи насічка на стовбурі спричинюють зараження дерев хворобами і шкідниками. Витоштування лісової підстилки пошкоджує корені, що призводить до втрати ламких трав, на місці якої з'являються бур'яни. Під впливом інтенсивної рекреації поступово зменшується кількість листя на деревах, укорочується хвоя, знижується приріст по діаметру і у висоту, з'являється суховерхість. У лісах, які інтенсивно використовуються для відпочинку, зникають гриби і ягідні рослини, стає менше

---

³⁵⁷ Поворознюк І.М., Нецадим Л.М. Перспективи розвитку глемпінгу для регіональної індустрії гостинності. *Економіка та суспільство*, 2022. (37). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1187> (дата звернення: 08.08.2023).

птахів, які гніздяться на землі та в нижньому ярусі, збільшується кількість комах-шкідників³⁵⁸.

На нашу думку, для підвищення екологізації глемпінгів власникам бізнесу потрібно проводити із відпочиваючими бесіди про дбале ставлення до природи. На території можна встановлювати банери із правилами поведінки у глемпінгах та дбайливого ставлення до довкілля, дарувати листівки та невеличкі пам'ятні сувеніри із інформаційним змістом, проводити конкурси на дотримання чистоти навколо місць розміщення, робити опитування відвідувачів з метою з'ясування пропозицій по покращенню умов перебування, проводити інструктажі із відпочиваючими перед заселенням, вручення відпочиваючим при виселенні відзнак або стікерів з подякою за дбале ставлення до природи. Перед наданням послуг глемпінгу підприємцям потрібно зробити апробацію проживання. Як показує практика, іноді виникають непорозуміння між відпочиваючими та адміністрацією через збої у постачанні електроенергії, води, належного інтернет покриття. Для економії енергоресурсів та води потрібно впроваджувати сучасні заходи та дотримуватись концепції сталого розвитку.

Проблема впливу туризму на навколишнє середовище залишається дуже актуальною і потребує регулювання, підтримки та належного контролю з боку держави. Це питання регулюється цілою низкою нормативно-правових актів, серед яких можна виділити Закон України «Про туризм» від 18.11.2003 р., «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 р., «Про місцеве самоврядування в Україні» від 9.04.1999 р. Однак, сьогодні через прагнення України оновити законодавство з питань екології та охорони довкілля багато законодавчих актів втратило свою чинність, а нові ще не вступили у дію. Така ситуація дозволяє несумлінним підприємцям допускати порушення у користуванні природними ресурсами та залишатися без наказаними. Створення законодавчої бази орієнтованої на європейські цінності є позитивним рухом у захисті безпеки життєдіяльності як відпочиваючих так і працівників сфери послуг та є запорукою збереження наявних екоресурсів. Стримує процес впровадження сучасних заходів екологізації індустрії гостинності те що, дотримання екологічних вимог коштує дорого та потребує значних фінансових вкладень. Нажаль не всі представники бізнесу спроможні здійснювати такі фінансові вкладення. Утилізація сміття, використання енергозберігаючих елементів живлення, використання нетоксичних миючих засобів, якісна каналізаційна система та водовідведення, усі ці заходи потребують значних фінансових ресурсів. Для мотивування підприємців переходити на екологічні технології у готельному бізнесі та впровадження прогресивних заходів дбайливого ставлення до природи потрібна підтримка та заохочення з боку держави.

Глобальною проблемою людства стало використання пластику у життєдіяльності населення. Науковці, екоактивісти та небайдужі до проблем

---

³⁵⁸ Стандрійчук І. Вплив туристичної інфраструктури на довкілля. *Сталий розвиток України: проблеми і перспективи*: зб. матеріалів доп. учасн. VIII Наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених. Кам'янець-Подільський. КПНУ. 2020. С.160-163.

екології громадяни активно здійснюють пошук нових способів зменшення впливу пластику на живі організми. Одним із таких способів зменшення пластикових відходів є переробка їх на предмети користі для використання. Отримана вторинною переробкою гранульована полімерна сировина істотно знижує витрати на виробництво виробів з первинних полімерів. При цьому вироби можуть вироблятися повністю зі вторинних полімерів, а також шляхом введення їх у певному відсотковому співвідношенні до первинної сировини³⁵⁹. Українськими розробниками запроваджено екопроект Recast Plastic з виробництва меблів із використаного пластику. Дизайнерські меблі з перероблених пластикових пляшок та кришечок стають окрасою інтер'єру, як у приміщеннях так і на прилеглій території закладів. Стильні лавки, фонтани, доріжки, скульптури вироблені з пластику мають стійку структуру, добре переносять перепади температур, не гниють, не змінюють форму під впливом зовнішнього середовища, довгострокові у використанні. Матеріал пластичний і дозволяє робити вироби будь якої конфігурації.

У предметно-просторовому дизайні сьогодні з'явився актуальний напрямок художнього «ресайклінгу», який базується на особливому ставленні до використання вторинної сировини, та стає важливою складовою суспільного запиту. Найбільш широкий інструмент, який може слугувати для розробки екостилістики в інтер'єрі це застосування цікавих оздоблювальних матеріалів, зокрема цілком несподіваних, таких як вживаний картон, тканина. Вони дозволяють втілити ідею образу саме через фактуру, текстуру, форму чи колір різних покриттів стін, перегородок, підлоги чи стелі³⁶⁰. Наприклад, бельгійський бренд J-LINE почав практикувати виготовлення предметів декору з переробного паперу: паперові ялинки, вази, журнальні столики. Цей метод вважається менш шкідливим, ніж виробництво паперу, адже забруднення води знижується на 36%, а повітря на 74%. Виробництво такого декору знижує об'єм вирубування лісів та потребує меншого споживання електроенергії.

Українська компанія The Good Plastic Company виготовляє одні з найбільших за розміром панелей з переробленого пластику. Такі панелі замінюють керамічну плитку для оздоблення стін, стають композиційними та стилістичними акцентами інтер'єру за рахунок оригінальної форми та кольору, додають завершеності образу декорування, затишку. Продукцією української компанії активно користуються європейські та вітчизняні готелі. Для створення таких панелей компанія розробила власні надточні машини, які допомагають створювати продукцію різноманітного дизайну та високої якості³⁶¹.

Серед відомих соціальних та культурних проєктів в Україні є проєкт Київський Кит. Результатом проєкту було встановлення на ВДНГ дванадцятиметрової скульптури Київський Кит автора Валерія Коршунова.

---

³⁵⁹ Коломієць Т. М., Караваєв Т. А., Глушкова Т. Г. Полімерні відходи: Проблеми накопичення та вторинної переробки. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Технічні науки. № 26, 2021. С 86-94.

³⁶⁰ Дида І., Радомська В. Стильові особливості в проектуванні інтер'єру. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 36 с.

³⁶¹ Захарова А. Нове життя для пластику. Як українські та світові бренди рятують світ від сміття. Веб-сайт Shotam.info. URL: <https://shotam.info/nove-zhyttia-dlia-plastyku-yak-ukrainski-ta-svitovi-brendy-riatuiut-svit-vid-smittia/> (дата звернення: 11.09.2023).

Скульптура виготовлена з переробленого пластику, зібраного небайдужими містянами, має інтерактивне освітлення та показує ступень забруднення повітря. За допомогою такого артоб'єкту автор намагався привернути увагу суспільства до сортування та переробки пластику. На переконання митця, встановлення подібних скульптур має стати окрасою міст України, перетворитися на туристичні магніти та спонукати до дбайливого ставлення до екології³⁶². На нашу думку, встановлення подібних артоб'єктів великої та малої форми на територіях тимчасового проживання буде мотивувати і працівників і гостей закладу до сумлінного ставлення до екосистеми та відмови від пластику.

На сучасному етапі в готельній сфері неможливо підтримувати чистоту та дезінфекцію без використання хімічних засобів. Вони бувають порошкоподібні, гелеві, рідкі, таблетовані, капсульні, аерозольні, пастоподібні та гранульовані. Всі ці засоби мають у складі багато різноманітних компонентів, головною складовою яких є біорозкладні поверхнево-активні речовини. На такі засоби поширюються вимоги ДСТУ і у складі компонентів повинні бути відсутні ПАР, хлор, феноли. Використання великої кількості сильно концентрованих чистячих засобів може нанести шкоду організму людини через пригнічення імунної системи внаслідок руйнування корисної мікрофлори організму. До повномасштабного вторгнення значна кількість засобів чищення та мийних засобів (мило, гелі для душу, шампуні, зубні пастки) за вигідною ціною постачалися із росії та білорусії. Перші півроку для готельно-ресторанної сфери послуг виявилися критичними через розірвання логістики та нестачу такої продукції. Готельєри вимушені були вирішувати проблему оснащення закладів засобами гігієни та переосмислити шляхи їх постачання. Такі зміни не відбуваються швидко, адже потребують часу на пошуки, визначення доцільності, тестування продукції, укладення договорів, налагодження логістики та створення мінімальних запасів. Сьогодні, готельєри отримують продукцію з країн Польщі, Німеччини, Італії та вітчизняного виробництва. Вирішальними критеріями у виборі засобів чищення для готелів є не лише вартість а й їх безпечність, кількість мілілітрів або грам в упакуванні, концентрація, швидкість дії засобу, зручність у використанні. Адже ставка під час прибирання робиться на якість та швидкість процесу.

Дослідження якості стічних вод в Україні показує, що більшість закладів гостинності перевищують норми використання миючих засобів не дотримуючись правил розведення концентрованих засобів водою. Головною причиною такого явища є людський чинник та низький рівень контролю менеджерів клінінгу за процесом витрачання миючих засобів. Порушення відбуваються як з боку обслуговуючого персоналу готелю так і з боку відвідувачів, які не контролюють витрати миючих засобів, тим самим порушуючи якість стічних вод. Великою проблемою сьогодення є витрати зубної пастки. Сьогодні у соціальних мережах набувають популярність

---

³⁶² Київський Кит: 12-метрову медіа скульптуру з переробленого пластику презентують на ВДНГ. Веб-сайт Shotam.info. 2021. URL: <https://vdng.ua/news/kyivskiy-kyt-12-metrovu-media-skulpturu-z-pereroblenoho-plastyku-prezentuiut-na-vdnh> (дата звернення: 21.09.2023).

відеоролики та статті про кількість зубної пасти, яку потрібно видавлювати із тюбика. Її кількість не повинна за розмірами перевищувати діаметр горошини. Проблему було створено ще у 1892 році через рекламу, на якій було зображено кількість зубної пасти, яку щедро наносили на щітку вздовж всієї довжини щетинок. У споживачів продукту закарбувалося уявлення - чим більше пасти буде видавлено із тюбика, тим процес чищення зубів буде якісніше. Досить довго на цю проблему ніхто не звертав уваги. Але з посиленням актуальності екології та проблемою якості стічних вод, численні дослідження показали перевищення фториду у воді. Як зазначають стоматологи, зуби можна чистити і без зубної пасти, але тоді їх потрібно чистити протягом 6-8 хвилин. Сучасні споживачі не мають можливості витратити таку кількість часу. Використання пасти скорочує час чищення зубів у 2 рази та робить процес більш приємним через наявність смакових добавок. Сьогодні здійснюються активні пошуки альтернативі зберігання пасти у тюбиках, щоб скоротити їх витрати. Компанія Colgate витратила останні п'ять років на розробку нового типу тюбика для зубної пасти. Як і багато інших гігантів-виробників споживчих товарів, компанія взяла на себе зобов'язання перейти до 2025 року на упаковку, яка повністю придатна для вторинної переробки, повторного використання або компостування. Це дозволить значно скоротити кількість відходів. Представники компанії зазначають про доцільність роз'яснювальної кампанії серед покупців, щодо необхідності викидати нову упаковку у сортувальний контейнер, а не у смітник. Тюбики зубної пасти потрапляючи у смітник забруднюють навколишнє середовище через вміст суміші матеріалів, зокрема алюмінію, які не приймають на переробку типові підприємства³⁶³. Пластикові тюбики дуже складні у переробці відходів, адже складовим компонентам може знадобитися більше 400 років щоб остаточно розкластися. Тому науковці пропонують використовувати замість класичної зубної пасти ультрасучасну, після використання якої відпаде необхідність збагачувати смітники.

Інновацією є зубна паста в таблетках. Для туристів і мандрівників таблетована паста – оптимальний варіант, так як займає мінімум місця. Користуватися такою пастою дуже легко. Таблетку достатньо покласти до порожнини рота, а зубну щітку трохи змочити водою. Під впливом води та механічної дії щітки таблетка перетворюється на пасту. Зубні пасти, що не містять фтору, стають все більш популярними. Науковці прогнозують, що з 2022 по 2030 роки сегмент таблетованих зубних паст без фтору, зростатиме із середньорічним темпом 7,6%. Перевага у складі таблетованих композицій надається алантоїну, бісабололу, натуральній рослинній сировині та натуральним ефірним оліям. Ще одним рухом у екологізації готелів є відмова від пластикових зубних щіток. Українські винахідники розробили нову щітку, яка виробляється із пресованої целюлози та має покриття з кукурудзяного крохмалю. Під час утилізації кукурудзяне покриття з'їдають бактерії у ґрунті, а папір розкладається набагато швидше ніж пластик. У перспективі щітки будуть

---

³⁶³ Таблетована зубна паста як ідеальне рішення в концепції Zero-waste. Веб-сайт ТОВ «Леко Стайл». 2022. URL: <https://lekostyle.ua/news/statti/tabletovana-zubna-pasta> (дата звернення: 14.09.2023).

виробляти виключно з переробленого паперу, що зробить нас ще більш дружніми до природи. Виробники планують в упакування до зубної щітки також вкладати таблетовану зубну пасту. На думку української команди розробників, немає сенсу класти з екологічною чистою щіткою пластиковий тюбик зубної пасти. Приємно зазначити, що розробка українців увійшла до п'ятірки найкращих стартапів світу у сфері клімату на конкурсі Clim@ в Німеччині³⁶⁴. Упакування тюбиків зубної пасти у картонну коробку є додатковим пакуванням, яке одразу потрапляє у смітник. На думку екологів тюбики пасти не потребують додаткового захисту і відходи картону можна значно скоротити. Саме використання таблетованої пасти або упаковки, яку можна переробляти вторинно допоможуть зробити нашу планету чистішою. Враховуючи кількість одноразових тюбиків зубної пасти, зубних щіток, одноразових станків для гоління та пакувань для миючих засобів, які вживаються у сфері гостинності обсяги пластику у смітниках є дуже високими та швидко поповненими. Якщо одна людина вдома може користуватися зубною щіткою місяць то у засобах розміщення така тривалість використання найчастіше 1-3 дні. Готель у 50 ліжкомісць викидає до смітника близько 20 зубних щіток щодня.

Серед критичної кількості відходів лишається також пластик від упакування одноразових миючих засобів у вигляді гелів для душу, кондиціонерів та шампунів. Пропонуємо впроваджувати у ванних кімнатах диспенсери для таких засобів, за принципом дозаторів для рідкого мила. Особливо для споживачів, які люблять мити голову не однією порцією шампуню. Все частіше екологи висловлюють думки про те, щоб повернути популярність кускового мила, адже воно значно економніше. Диспенсери для наливання рідин дозволяють легко наливати воду, миючі засоби, дезінфікуючі розчини та інші рідини без необхідності використовувати звичайні пляшки або контейнери. Вони мають різний механізм дозування – від простого натискання кнопки до складніших автоматизованих систем.

Серед переваг використання диспенсерів для рідкого мила:

- гігієнічність, адже зменшується контакт рук із загальним шматком твердого мила. Ця функція підсилюється, якщо диспенсери оснащені автоматичною сенсорною системою;
- економічність, адже дозатор дозволяє точно визначити потрібну кількість матеріалу для використання;
- екологічність, так як зменшується кількість пластикових відходів, які потрапляють на смітник після розпакування індивідуальних упаковок;
- естетичність, тому що такі пристрої елегантні і стильні та добре вписуються в інтер'єр приміщень;
- зручність в експлуатації, так як сенсорні диспансери скорочують час на обслуговування.

---

³⁶⁴ Загородня Т. С. Особливості еко-стартапів в Україні. *Підвищення ефективності діяльності підприємств харчової та переробної галузей АПК*: Матеріали ІХ Всеукраїнської наук.-практ. конф., 18- 19 листопада 2020 р. Київ : НУХТ, 2020. С. 19-20.

На нашу думку, використання диспансерів не лише для рідкого мила, а й для шампуню, гелю для душу, кондиціонерів дозволить на 80% скоротити кількість пластикових відходів.

Потрібно пам'ятати, що синтетично миючі засоби (СМЗ) наносять велику шкоду довкіллю. Багато з них повільно, або й зовсім не руйнуються. Накопичуючись у воді вони змінюють її поверхневий натяг, сприяють утворенню густої та стійкої піни. У наслідок зменшується потрапляння кисню у воду, що призводить до гибелі живих організмів³⁶⁵. Для створення однорідної консистенції у шампунь додають мікропластик полікватерніум (polyquaternium). Цей синтетичний полімер має велику молекулу і не може напряму проникнути в організм людини. Однак, потрапляючи у водойми та ґрунт із стічних вод, молекули цієї речовини можуть потрапити до тварин та рослин. Вчені знаходили молекули полікватерніуму у водопровідній воді, пиві, меді, цукрі. Таким чином людина стає опосередковано споживачем мікропластику³⁶⁶. У косметиці, засобах гігієни, побутовій хімії, помадах, кремах, шампунях, гелі для душу, дезодорантах, спреях для волосся, засобах для миття посуду, порошках тощо, мікропластик може міститися від 1 до 90%. Він грає роль стабілізатора, регулятора в'язкості, емульгатора, антистатика, а останніми роками виробники додають його для привабливості продукту у вигляді блискіток³⁶⁷.

Нами зроблена спроба дослідити наявність нормативної документації, яка регулює витрати засобів гігієни у закладах готельного господарства України. Було з'ясовано, що така документація відсутня. Із п. 5 Вимоги до готелів різних категорій Національного стандарту України. Послуги готелів. ДСТУ 4269:2003 бачимо лише позначки про наявність засобів для миття та оснащення у номерах різної комфортності, але у цьому документі відсутня інформація про кількісний вимір мийних засобів (табл. 2.4).

Контролювати витрати мийних засобів у готельних приміщеннях складно через різноманіття типів закладів розміщення, різну завантаженість приміщень, різну комфортабельність номерів та інтенсивність їх прибирання, тому такі витрати готельєри розробляють виключно зі свого практичного досвіду. Готельєри закладів готельно-ресторанної сфери міста Умань констатують відсутність нормативних рекомендацій з боку держави відносно контролю витрат миючих засобів та їх утилізації.

Зі стандарту бачимо, що у ньому не передбачено норм витрат засобів особистої гігієни на одного відвідувача у кількісному вимірі.

Із практичного досвіду працівників готелю ЛОМО м. Умань було з'ясовано, що середній показник засобів гігієни, який видається відвідувачам у

---

³⁶⁵ Кобищан Г.Д., Басова Ю.О., Губа Л.М., Ткаченко А.С. Особливості екологічної стандартизації й сертифікації мийних засобів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. №2 (295). С. 7-16.

³⁶⁶ Чагайда А. О., Тарасюк Г. М. Тенденції зростання у навколишньому середовищі мікропластику та його вплив на споживачів послуг індустрії гостинності. *Економіка, управління та адміністрування*, 2023. №1(103), С. 76–87.

³⁶⁷ Михайлова Є. О. Забруднення Світового океану пластиком. *Вода. Екологія. Суспільство* : тези доповідей та інформаційні матеріали V міжнар. наук.-техн. конф., 1-2 жовт. 2020 р. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. С. 38-41.

номерах класу «Стандарт» складає 30 мл миючих засобів вранці, 30 мл ввечері та 15 г кускового мила на добу. Туалетного паперу на одного відвідувача передбачено у розрахунку один рулон на 4 доби.

У Готелі ONE м. Умань, який здійснює обслуговування паломників для однієї особи на добу у номерах класу «Стандарт» витрачається:

- шампунь у одноразовому пластиковому пакуванні (саше) 10 мл – 3 шт.
- гель для душу у саше 10 мл – 3 шт.
- кондиціонер для волосся у саше 10 мл – 3 шт.
- мило тверде у одноразовому пластиковому пакуванні - 15 г
- зубна щітка у одноразовому пластиковому пакуванні - 1 шт.
- зубна паста у одноразовому тюбику 3 г -1 шт.
- туалетний папір 1/3 рулону.

Таблиця 2.4

Витяг із п.5 Вимоги до готелів різних категорій Національного стандарту України*

№	Вимога	Категорія готелю				
		1*	2*	3*	4*	5*
	VII Санітарне устаткування номера					
79	Інвентар та предмети санітарно-гігієнічного оснащення санвузла					
	Туалетні речі на кожного гостя					
	8) Рушники на кожного гостя не менше ніж	2	2	3	4	4
	9) Зокрема банний рушник	+	+	+	+	+
	10) Халат банний (на кожного гостя)					+
	11) Шапочка банна на кожного гостя			+	+	+
	12) Тапочки банні (на кожного гостя)					+
	13) Туалетне речі на кожного гостя (замінюють в міру використання)					
	а) Туалетне мило	+	+	+		
	б) туалетне мило або дозатор рідкого мила, шампунь, піна (сіть) для ванни в упакуванні з емблемою готелю				+	+
	14) Туалетний папір	+	+	+	+	+
	18) Пакети для предметів гігієни				+	+
	19) Накривка до унітаза	+	+	+	+	+
	XI Послуги					
101	Прибирання номера покоївкою					
	1) Щоденно	+	+	+	+	+
	2) контролюючи його стан протягом дня				+	+
103	Замінювання постільної білизни					
	1) один раз на три дні або за бажанням гостя	+	+	+		
	2) щоденно, або за бажанням гостя				+	+
104	Замінювання рушників					
	1) один раз на три дні або за бажанням гостя	+	+			
	2) щоденно, або за бажанням гостя			+	+	+
105	Прання					
	1) повернення білизни протягом 24 годин	+	+	+		
	2) повернення білизни протягом 24 годин				+	+

*Джерело:³⁶⁸

³⁶⁸ ДСТУ 4269:2003 Національного стандарту України. Послуги туристичні. Класифікація готелів. Наказ Держспоживстандарту України від 23 грудня 2003 р. № 225. 13 с.

Як бачимо на прикладі двох закладів готельного господарства норми витрат засобів гігієни відрізняються.

Шляхом розрахунків визначимо витрати миючих засобів у готелі ЛОМО із максимальною завантаженістю в 70 осіб за добу. Переведемо мілілітри у літри і отримаємо 0,06 л рідких мийних засобів за добу на одну особу. Відповідно за день 70 осіб витрачають 4,2 л мийних засобів. За статистичними даними наданими адміністратором Hotel «One» м. Умань максимальна завантаженість готелю на добу складає 120 осіб. Таким чином $0,09 \text{ л} \times 120 \text{ осіб} = 10,8 \text{ л}$ рідких мийних засобів витрачається за одну добу. Ці показники можуть збільшуватися, якщо витрати робити неконтрольовано. За правилами гостинності персонал має поповнювати засоби гігієни за потребою відвідувачів. Як зазначають керівники готелів м. Умань витрати рідких засобів миття часто завищені через неусвідомлене їх використання мешканцями, усвідомлений виніс засобів із помешкань відвідувачами та персоналом у якості сувенірів, крадіжки персоналу.

Однак не лише рідкі засоби особистої гігієни є причиною перевищення миючих засобів у стічних водах готельних господарств. Велику кількість миючих і дезінфікуючих засобів обслуговуючий персонал витрачає для санітарної обробки приміщень, миття посуду та обладнання та прання білизни. Для захисту обладнання і труб від появи накипу та зменшення піноутворення у мийні засоби додають натрієві солі поліфосфатів, які використовуються для пом'якшення води. Для людини, вода з передозуванням фосфатів, є причиною алергічних реакцій, враження легень, нирок, мозку та печінки, порушень імунітету. Більш ніж у п'ятдесяти країнах світу введені законодавчі обмеження або повна заборона на застосування фосфатних пральних порошків.³⁶⁹ З огляду на високу гігієнічну та екологічну небезпеку фосфатів, світове співтовариство встановило дуже жорсткі вимоги до їх змісту в стічних водах, питній воді і продуктах харчування. Так, Директиви ЄС 98/83/ЄС та 75/440/ЄС встановлюють гранично допустиму концентрацію (ГДК) фосфатів у водах, призначених для питних потреб, на рівні 0,7 мг/л, в той час як чинним в Україні ДСанПіН 2.2.4-171-10 передбачено гранично допустиме значення 3,5 мг/л. Згідно з Директивою 76/160/ЄС, вміст фосфатів у поверхневих водах культурно-господарського і рекреаційного призначення не повинно перевищувати 0,2 мг/л, а в Україні, згідно з ДСанПіН 4630-88, гранично допустима концентрація фосфатів у водах аналогічного призначення — до 3,5 мг/л.¹⁴ Однак, ситуація змінилась на краще з 31 грудня 2023 року, так як в Україні теж запроваджено обмеження щодо вмісту фосфатів та інших сполук фосфору в мийних засобах постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Технічного регламенту мийних засобів» від 2 червня 2021 року № 575.

Для суттєвого зменшення рівня фосфатів у стічних водах ефективно застосовувати системи пом'якшення води на основі іонообмінної смоли. Ці

³⁶⁹ Василенко Л. О., Березницька Ю. О., Кравченко М. В., Шевченко О.С., Цьома Т.О. Забруднення поверхневих вод фосфатами та важкими металами. *Проблеми водопостачання, водовідведення та гідравліки*. Київ. КНУБА. 2022. №38. С. 4 – 17.

системи заміщають іони кальцію і магнію іонами натрію. Такі іони не впливають на властивості ПАР і не утворюють твердих сполук, що осідають на нагрівальних елементах. Пом'якшення води скорочує витрати прального порошку, мила, шампунів, миючих засобів; заощаджує електроенергію, що витрачається на нагрівання води в чайниках, пральних і посудомийних машинах, бойлерах; допомагає охороняти і захищати довкілля. Однією з причин передозування фосфатів у стічних водах є неконтрольоване використання персоналом мийних концентрованих розчинів для прибирання приміщень готелів, що надходять у заклад в пластикових ємностях великих об'ємів. Саме у процесі розведення концентратів відбувається недотримання інструкцій. Людський фактор призводить до передозування. Запобігти цьому явищу можна: підсилюючи контроль над обслуговуючим персоналом; підвищуючи відповідальність персоналу шляхом його інформування та виховання дбайливого ставлення до довкілля; застосуванням пристроїв, що допомагають мінімізувати витрати миючих засобів. Прикладом таких пристроїв є система дозування ECOSHOT. Вона призначена для контролю над витратою миючих засобів під час дозування розчинів різних концентратів у пляшку, відро чи раковину. Система ECOSHOT може бути налаштована на подачу будь-якої кількості концентратів від 5 до 30 мл і може подавати засіб з контейнера будь-якого розміру³⁷⁰. Для ефективного очищення міських стічних вод від фосфатів їх обробку проводять послідовно в аноксидних (анаеробних) й аеробних біореакторах. Така обробка стічних вод із мобілізацією мікроорганізмів на полімерних носіях дозволяє досягти високого ступеня очищення води від сполук фосфору – понад 70% при обробці стічної води протягом 3 годин в анаеробних умовах і 4 годин в аеробних умовах. Процеси дефосфотації при біологічному очищенні стічних вод відбуваються за рахунок двох груп бактерій: факультативних в анаеробних умовах і строгих аеробів в аеробних умовах. Основними в процесах дефосфотації стічних вод є бактерії родів: *Aeromonas*, *Citrobacter*, *Proteus*, *Acinetobacter*, *Achromobacter*, *Bacillus*, *Moraxella*, *Escherichia*.

Окрім документів, які регламентують виробництво миючих та косметичних засобів, ще є ряд документів у яких прописані вимоги до екологічності упаковки. Прикладом таких документів є

- Технічний регламент з екологічного маркування:
- ДСТУ ISO 14020:2003 (ISO 14020:2000, IDT) Екологічні маркування та декларації. Загальні принципи;
- ДСТУ ISO 14021:2016 (ISO 14021:2016, IDT) Екологічні маркування та декларації;
- Самодекларації II типу (Екологічне маркування типу II);
- ДСТУ ISO 14024:2018 (ISO 14024:2018, IDT) Екологічні маркування та декларації. Екологічне маркування типу 1. Принципи та методи.

---

³⁷⁰ Пруцев О. С. Повторне використання фосфатних продуктів очистки стічних вод. *Безпека людини у сучасних умовах* : зб. доп. 14-ї Міжнар. наук.-метод. конф. та 149-ї Міжнар. наук. конф. Європ. Асоц. наук з безпеки (EAS), 1-2 грудня 2022 р. НТУ «ХП». Харків, 2022. С. 105-107.

Технічний регламент з екологічного маркування затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18.05.2011 № 529. Даний документ розроблено у відповідності із Регламентом Європейського Парламенту і Ради ЄС 66/2010/ЄС від 25 листопада 2009 року про знак екологічного маркування ЄС.¹¹ Згідно цього документу інформація про склад продукту повинна відображатися не лише по відношенню до косметичного чи мийного засобу, а й містити опис речовин з яких виготовлене пакування. На вимогу цього нормативно-правового акту жодний суб'єкт господарювання не має право застосовувати щодо товарів чи послуг екологічне маркування або декларації екологічного змісту: «екологічно чистий», «екологічний», «екологічно безпечний», «дружній до природи» і т. д. без підтвердження екологічних переваг шляхом сертифікації. Продукція, яка не є екологічною, як заявлено на маркуванні потрапляє у категорію greenwashing (грінвошінг). Подібний нечесний «зелений» піар має переслідуватися законом³⁷¹. На початку 2020 року постановою Кабміну від 12.02.2020 № 88 внесено зміни до Технічного регламенту мийних засобів. Зокрема, визначено, що з метою перевірки відповідності продукції вимогам цього Технічного регламенту з використанням модуля А1 (що передбачає внутрішній контроль виробництва та проведення випробувань продукції під наглядом) проводяться належні випробування типових представників відповідного асортиментного (модельного) ряду мийних засобів або поверхнево-активних речовин. Замовляючи засоби по догляду за тілом готельерам бажано обирати упаковку, до складу якої не входить мікропластик і похідні нафти. Мікропластик не підлягає вторинному переробленню і може забруднювати океан та потрапляти в організми морських мешканців. До похідних нафти також належить парафінова олія, пропіленгліколь та етилен. Увагу потрібно звертати на упаковку, що містить альтернативні інгредієнти, такі як бджолиний віск, паста какао та рослинні олії. Морські екстракти й водорості корисні як для людини, так і довкілля — вони перетворюють вуглекислий газ на кисень³⁷².

Інженерами та науковцями світу активно розробляються проєкти по створенню «готелів майбутнього» у яких буде пропонуватися продукція еко-виробництва:

- гелі для душу, мило, шампуні, кондиціонери, лосьйони, упаковки яких швидко розкладаються в землі, а самі засоби не містять силіконів, парабенів, синтетичних поверхнево-активних речовин, які забруднюють воду. Таку продукцію ще називають продукцією «zero waste», що у перекладі з англійської означає «нульові відходи»;

- серветки і рушники, що не потребують прання, а підлягають повторній переробці (економія води, часу і затрат робочої сили);

---

³⁷¹ Пруцев О. С. Повторне використання фосфатних продуктів очистки стічних вод. *Безпека людини у сучасних умовах* : зб. доп. 14-ї Міжнар. наук.-метод. конф. та 149-ї Міжнар. наук. конф. Європ. Асоц. наук з безпеки (EAS), 1-2 грудня 2022 р. НТУ «ХПІ». Харків, 2022. С. 105-107.

³⁷² Передрій О.І. Регламентация безпеки косметичних засобів в країнах ЄС та Україні. *Товарознавчий вісник*. 2022. №1(15), С. 252-263.

- бамбукові підставки і кошики для сміття (бамбук - це фактично трава, має доволі високу швидкість росту та розкладу в природі);
- екозасоби, які вважаються хімічно безпечними та не шкодять як працівникам, котрі їх використовують, так і відвідувачам готелю³⁷³.

Прогресивні технології з використанням штучного інтелекту у робототехніці допомагає замінити ручну працю обслуговуючого персоналу готелів на механізовану. Вже відомо про роботизацію процесів чищення у туалетних кімнатах та душових. У 2013 році розробники Хіла та Аріель Бен Амрам компанії SpinX у Нью-Йорку створили унітаз, що вміє самоочищуватися. У пристрій вбудовано щітку, що здійснює чищення обертовими рухами, обробляючи поверхню унітазу порцією миючого розчину. Після очищення усе ополіскується вбудованими струмочками води та просушується вбудованими вентиляторами. Процес очищення займає 90 секунд, а живлення механізму забезпечується акумуляторною батареєю із розрахунком на 30 циклів очищення³⁷⁴. У Японії існує робот-прибиральниця для туалетів та душових у готельних приміщеннях, яка вміє не лише чистити унітаз, а й виконує миття душової кабінки, кахлю на стінах, чищення дзеркала, миття підлоги. Використання роботів для прибирання у туалетних кімнатах робить процес очищення та дезінфекції більш швидким та ефективним, адже робот не втомлюється та контролює витрати миючих засобів. Утримання робота коштує дешевше ніж оплата праці кількох працівників, які працюють по змінах, періодично хворіють та потребують відпустки. Використання таких роботів є екотрендом³⁷⁵.

Екотрендом у світі є заощадження енергії. Енергетична галузь стала забруднювачем довкілля номер один через спалювання тон нафти, природного газу та вугілля. Природні ресурси швидко вичерпуються. Тому глобальною проблемою людства стало застосування енергозберігаючих технологій. Починаючи з утеплювача, меблів та постільної білизни, закінчуючи шампунями та лосьйонами для тіла, все в готелі повинно відповідати екологічним правилам. Усі миючі засоби, мило та засоби для чищення повинні біологічно розкладатися та бути екологічно чистими. Повторне використання таких стічних вод в готелі додатково зменшує витрати. У приміщеннях потрібно встановлювати енергоефективні вікна із сертифікатом екологічності, який засвідчує відсутність виділення токсинів із пластика. На вікна бажано повішати жалюзі або штори. Вони затримують надходження холодного повітря від вікна до простору кімнати. На холодній стіні бажано встановити шафу для одягу, збільшуючи таким чином товщину стіни. Зону радіаторів опалення потрібно тримати відкритою та для збільшення тепловіддачі облаштувати екраном з

³⁷³ Тарасюк В.С., Миронов Ю.Б. Екологічні інновації в індустрії гостинності. *Інновації, тренди та перспективи індустрії гостинності*: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 12 грудня 2019 р. Львів. ЛТЕУ. 2019. С.165-168.

³⁷⁴ Tezuka S., Tomizawa T. Development of a restroom floor cleaning robot equipped with a deformable roller mechanism. *The 7th International Conference on Advanced Mechatronics*, July 1-2, 2021, online (Aichi, Japan) https://www.jstage.jst.go.jp/article/jsmeicam/2021.7/0/2021.7_OS2A-5/article-char/ja/ (дата звернення: 18.09.2023).

³⁷⁵ Anto I., Johnson B., Wilson F., Fitha A. and Francis A. Arduino-based Automated Washroom Sanitizing System. *4th International Conference on Intelligent Computing and Control Systems (ICICCS)*, Madurai, India, 2020. P. 1196-1199. doi: 10.1109/ICICCS48265.2020.9120887.

фольги на стіні. Побутову електротехніку краще застосовувати класу А. Для ефективної тепловіддачі та скорочення витрат електроенергії на нагрівання електрочайника, машини для прання та посудомийної машини, бажано їх частіше чистити засобами проти накипу. Холодильник без системи No Frost бажано розморожувати кілька разів на рік для запобігання утворенню «снігової шуби»³⁷⁶. Застосування енергоефективних та екологічних будівельних матеріалів дозволяє зменшити енерговитрати на опалення, заощаджувати ресурси, створити більш безпечне і здорове середовище, зменшувати вплив на довкілля і клімат. Такі матеріали мають відповідати стандартам до показників безпеки, надійності, енергоефективності, витривалості. Ці вимоги значно жорсткіші ніж до звичайних будівельних матеріалів.

Енергозберігаючі заходи у готелях передбачають утеплення, заміну вікон та дверей, освітлення лампами LED, встановлення теплового насосу, датчиків руху та датчиків контролю температури повітря. Інфрачервоні камери допомагають виявити присутність людей у номері та завчасно зупинити роботу електроприладів, клімат-контролю, автоматизувати запуск кондиціонування, обігріву або охолодження. Економічно оправданим кроком є розрахунок оплати за вжите тепло, а не за опалювальну квадратуру. За дослідженнями компанії ДТЕК ЕСКО споживання теплової енергії до впровадження енергоефективних заходів у зимовий період складала 1000 гкал/міс, а після модернізації 470 гкал/міс. Монтування сонячних панелей на бічній стіні будівлі та даху дозволяють акумульовану електроенергію використовувати для підтримки опалення, що значно зменшує вартість комунальні платежів за тепlopостачання. Проєкт компанії ДТЕК ЕСКО з енергозбереження у приміщеннях, розрахований на два етапи. Перший спрямований на скорочення потреби у теплі. Другий передбачає використання альтернативних джерел відновлювальної енергії для забезпечення потреб у теплі, які залишилися після першого етапу. Такий підхід дозволяє знизити затрати на спожите тепло ще у два рази³⁷⁷.

Архітектори та проєктувальники розробили концепцію та соціально-економічні основи реконструкції будівель п'яти- та меншої поверховості за методом вторинної забудови. Фахівцями були запропоновані деякі рекомендації та напрямки роботи:

– розробка техніко-економічного обґрунтування комплексного використання традиційних централізованих і нетрадиційних систем тепlopостачання, в тому числі локальних, з використанням котельних контейнерного типу, розташованих на покрівлі або поблизу опалювальних будівель;

– розробка програм завершення забудови житлових кварталів та мікрорайонів з ліквідацією вітрових протягів і організацію замкнутих дворових та міжквартальних територій;

³⁷⁶ Жила І. А. Впровадження енергозберігаючих технологій в Україні. *Новітні технології у науковій діяльності і навчальному процесі*: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих учених 18-19 берез. 2021 р. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка». 2021. С. 73-74.

³⁷⁷ Брич Б. Концепція розбудови підприємств енергосервісного ринку. *Вісник Економіки*. 2020. № 3. С. 211-224.

- розробка генеральних планів, програм та бізнес-планів вторинної забудови будівель малоповерхових житлових кварталів;
- опрацювання питань, пов'язані з утепленням огорожуючих конструкцій існуючих житлових будівель, відповідно до нових теплотехнічних нормативів;
- розробка планів переходу на автоматизовані індивідуальні теплові пункти та планів реконструкції теплових мереж;
- виконання переходів на використання покрівельних котелень для опалення та гарячого водопостачання з обліком приросту житлових площ;
- реалізація комплексу заходів по економії електроенергії з організацією на основі цих кварталів енергетично-ефективних зон міського господарства;
- розробка програм використання підземного простору для розміщення стоянок для автомобілів, складських приміщень з використанням природної теплоти землі або штучних джерел підігріву повітря до необхідної температури³⁷⁸.

У будівництві за останні роки відбулися інновації у розробці екологічних будматеріалів. Прикладом такого винаходу є ековата, що може використовуватися для тепло та звукоізоляції приміщень. Виробляється вона саме з переробленої макулатури. До складу ековати входить 81% волокон целюлози, 9% борної кислоти, 10% тетраборату натрію. Борна кислота допомагає захистити целюлозу від впливу грибків, а тетраборат натрію знижує горючість. Застосування ековати має ряд переваг: відмінну звукоізоляцію, відсутність токсичних компонентів, простоту у використанні, мінімальні витрати матеріалу, високу пожежну безпеку, якісний показник теплоізоляції, довговічність, безмовність та безвідходність. Товщина ековати у 1.5 см допомагає поглинути звук до 9 дБ. Такий показник важливий при застосуванні цього матеріалу для звукоізоляції в номерах готелів, барах та ресторанах з танцювальними майданчиками, спортивних залах. Ековата є паропроникним утеплювачем. Структура волокон ековати дозволяє їй легко "видихати" вологу і залишатись сухою. Як матеріал, похідний від деревини, ековата є гарною альтернативою синтетичним (штучним) утеплювачам. Виробництво ековати почалося у Німеччині з 1928 року і постійно вдосконалювалося. В Україні перші лінії по виробництву продукту почали працювати з 2007 року³⁷⁹.

Екотрендом у світі є економія води, адже це один з життєдіяльних ресурсів планети. Про необхідність обмежувати споживання води усі знають давно, але людський фактор є одним із бар'єрів на шляху осмисленого споживання. Серед заходів з економії води відомі наступні:

- дотримування витрат води у межах 6 літрів на флеш;
- наявність персоналу закладу готельно-ресторанного господарства відповідального за систему та регулярну перевірку кранів, для запобігання

³⁷⁸ Жила І. А. Впровадження енергозберігаючих технологій в Україні. *Новітні технології у науковій діяльності і навчальному процесі*: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих учених 18-19 берез. 2021 р. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка». 2021. С. 73-74.

³⁷⁹ Горбенко В.В., Кузьменко О.О., Стародубцев С.Ю., Самойленко Т.В. Вирішення проблем енергозбереження осель. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*. тези доп. 26-ї Міжнар. наук.-практ. конф. МісroCAD–2018, 16-18 травня 2018 р. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. Ч. 4. С. 12-13.

протікань і негерметичності туалетів; контроль витрат води у ручномийниках не більш 8 літрів за хвилину;

- зменшення потоку води шляхом змішування води з повітрям у водопровідних аераторах;

- зменшення тиску води в системі розподілу води; використання професійного устаткування для миття чи прання, що мають функцію ЕКО та витрачають не більше 3.5 л води за кошик замість звичайного побутового обладнання;

- встановлення окремих лічильників води для кожного крана або групи приміщень для отримання більш точної інформації щодо кількості використаної води різними підрозділами підприємства з метою підготовки кращої цільової стратегії для економії споживання водного ресурсу;

- повторне використання стічних вод (стічні води можна використовувати повторно після очищення для поливу зелених насаджень підприємства);

- збір дощової води і її використання для туалетів або інших відповідних цілей, таких як зрошення зелених насаджень підприємства³⁸⁰.

Компостування органічних відходів перетворилося на екотренд у світі у наші часи. Наявність органіки у смітниках під шаром пластику без доступу повітря сприяє утворенню звалищного газу – комбінації метану, вуглецю та сотні органічних сполук. Такий газ сприяє глобальним змінам клімату, спричиняє пожежі на полігонах, збільшує парниковий ефект. Із залишків фруктів, овочів, ягід, грибів, чаю (без пакетика), кави, зівялих рослин, ячної шкаралупи за допомогою компостування можна безкоштовно отримати добрива для родючості ґрунту. Підійдуть для цього також одяг із натуральних тканин та папір забруднений їжею. Здійснювати процес компостування нескладно для невеликих готельних приміщень збудованих на приватних ділянках, там де є великі відкриті території. Однак, цей процес складніше здійснювати в умовах функціонування багатопверхових готельних приміщень, розташованих у міській зоні, оточених автомобільними дорогами та стоянками. За таких умов можливі такі варіанти компостування харчових відходів:

- переробка відходів за допомогою мікроорганізмів, що прискорюють розклад органіки;

- переробка у вермифермі (ящик з черв'яками);

- заморожування відходів у морозильній камері для попередження розкладання та виділення запахів;

- висушування органічних залишків.

Із зазначених варіантів готовий компост можна отримати лише у вермифермі. Інші варіанти потребують спустошення ємностей для заповнення їх новою органікою. Напівкомпост бажано прикопати для дозрівання біля будинку, у парку або лісі, де не часто ходять люди і тварини. Не можна компостувати хворі рослини, продукти тваринного походження, шкірки цитрусових, екскременти. Однак за спостереженнями науковців компостування

---

³⁸⁰ Головка О. М., Чорій М. В. Екологічна безпека в закладах ресторанного господарства. *Економіка і суспільство*. Випуск № 6. 2016. С. 249-255.

ще не є поширеним явищем серед населення України. Ситуація, щодо знання методів компостування в побутових умовах показала, що: лише 12 % були знайомі з терміном «вермікомпостування», але не змогли пояснити, що це таке; 5 % «щось чули» про компостери з бокаші та 2 людини знали, що таке електричний компостер завдяки пізнавальним відео з соціальних мереж. Після короткої роз'яснювальної роботи найбільше респондентів зацікавило компостування за допомогою ЕМ-бокаші³⁸¹.

У закладах ресторанного господарства при готельних підприємствах реалізуються кава та кавові напої. Поширеною практикою є продаж напоїв «із собою» у одноразових стаканчиках. Паперовий стаканчик паперовий лише наполовину. Папір ламінується зсередини, а іноді з обох боків поліетиленом, щоб зробити його термо- і вологостійким. При нагріванні будь-який пластик виділяє у напій мікродози токсичних речовин, серед яких є канцероген Бісфенол-А. Отруйні сполуки накопичуються в організмі і завдають шкоди здоров'ю. За підрахунками дослідників, одна кав'ярня у середньому реалізує 200 напоїв. Це 200 стаканчиків у день. Для їх виробництва потрібні 10 дерев. Одне дерево росте 50 років. Отже шкода для довкілля очевидна. В Україні є лише одна фабрика, яка має можливість переробляти ламінований пластиком папір з якого виробляють стаканчики. Вона знаходиться у місті Зміїв Харківської області. Паперова частина перетворюється на книжки, зошити, альбоми, а поліетилен зливають у каналізацію. Виробляти горнятка із вторсировини не є можливим, так як у місці спайки целюлоза контактує з гарячим напоєм. Саме тому сьогодні популяризують індивідуальні стаканчики багаторазового користування із органічної сировини (кукурудзяного крохмалю, бамбуку)³⁸².

Отже, безпека життєдіяльності відпочиваючих у готельних приміщеннях, безпека праці обслуговуючого персоналу та стан довкілля залежать від свідомого користування природними ресурсами, джерелами енергії та засобами, які роблять наше життя комфортним. Сфера гостинності є невід'ємним учасником процесу вживання та перетворення ресурсів. Екологічна свідомість відвідувачів та обслуговуючого персоналу готелів формується завдяки інформуванню у соціальних мережах та засобах масової інформації, руху екоактивістів, рівню освіти, міжнародному досвіду, законодавчій базі держави, а також впровадженню прогресивних технологій переробки та утилізації відходів.

---

³⁸¹ Корбут М. Б, Давидова І. В. Оцінка готовності населення до компостування органічних відходів в побутових умовах. *Сталій розвиток: захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування* : збірник матеріалів VI Міжнар. молодіжний конгрес. Львів: Західно-Український Консалтинг Центр (ЗУКЦ), ТзОВ, 2021. С. 249-250.

³⁸² Зелений офіс: з турботою про довкілля, з вигодою для бізнесу. Програма розвитку ООН в Україні. Київ 2009. С 49-50. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/aa0ca758-f26b-46de-8215-dfb2d2e260e3/content> (дата звернення: 01.10.2023).